באנטשע שווייג

דא, אויף דער וועלט, האט באנטשע שווייגס טויט גאר קיין איינדרוק נישט געמאכט. פרעגט עמעצן בחרם: ווער באנטשע איז געווען, ווי אזוי ער האט געלעבט, אויף וואס ער איז געשטארבן: צי האט אין אים דאס הארץ געפלאצט, צי די כוחות זיינען אים אויסגעגאנגען, צי דער מארכביק האט זיך איבערגעבראכן אונטער א שווערער לאסט... ווער ווייסט? אפשר איז ער גאר פאר הונגער געשטארבן!

א פערד אין טראמוויי זאל פאלן, וואלט מען זיך מער אינטערעסירט. עס וואלטן צייטונגען געשריבן, הונדערטער מענטשן וואלטן פון אלע גאסן געלאפן און די נבלה באקוקט; באטראכט אפילו דאס ארט, ווו די מפלה איז געווען...

נאר דאס פערד אין טראמוויי וואלט אויך די זכיה נישט געהאט, עס זאלן זיין אזוי פיל פערד ווי מענטשן — טויזנט מיליאן...

באנטשע האט שטיל געלעבט און איז שטיל געשטארבן; ווי א שאטן איז ער דורך — דורך אונדזער וועלט!

אויף באנטשעס ברית האט מען קיין וויין נישט געטרונקען, עס האבן קיין כוסות געקלונגען. צו בר־מצווה האט ער קיין קליינגענדיקע דרשה נישט געזאגט... געלעבט האט ער ווי א גרוי, קליין קערנדל זאמד ביים ברעג פון ים, צווישן מיליאנען זיינס גלייכן, און אז דער ווינט האט'ן[1] אויפגעהויבן און אויף דער אנדערער זייט ים אריבערגעיאגט, האט עס קיינער נישט באמערקט.

ביים לעבן האט די נאסע בלאטע קיין צייכן פון זיין פוס נישט באהאלטן. נאכן טויט האט דער ווינט דאס קליינע ברעטל פון זיין קבר אומגעווארפן; דעם קברנס ווייב האט עס געפונען ווייט פון קבר און דערביי א טעפל קארטאפל אפגעקאכט. עס איז דריי טעג נאך באנטשעס טויט, פרעגט דעם קברן בחרם, ווו ער האט'ן געלייגט!

וואלט באנטשע א מצבה געהאט, וואלט אפשר איבער הונדערט יאר אן אלטערטום־פארשער זי געפונען און דער נאמען „באנטשע שווייג" וואלט נאך א מאל איבערגעקלונגען אין אונדזער לופט.

א שאטן! זיין פאטאגראפיע איז נישט געבליבן ביי קיינעם אין מוח, ביי קיינעם אין הארץ. עס איז פון אים קיין זכר נישט געבליבן.

„קיין קינד, קיין רינד"; עלנט געלעבט — עלנט געשטארבן!

ווען נישט דאס מענטשלעכע גערודער, וואלט אפשר עמעצער א מאל דערהערט, ווי באנטשעס מארכביק האט אונטער דער לאסט געקנאקט; וואלט די וועלט מער צייט געהאט; וואלט עמעצער א מאל באמערקט, אז באנטשע (אויך א מענטש) האט לעבעדיקערהייט צוויי אויסגעלאשענע אויגן און שרעקלעך־איינגעפאלענע באקן, אז אפילו ווען ער האט גאר שוין קיין לאסט נישט אויף די פלייצעס, איז אים אויך דער קאפ צו דער ערד געבויגן, גלייך ער וואלט לעבעדיקערהייט זיין קבר געזוכט. וואלטן אזוי ווייניק מענטשן ווי פערד אין טראמוויי געווען, וואלט אפשר א מאל עמעצער געפרעגט: ווו איז באנטשע אהינגעקומען?!

ווען מען האט באנטשען אין שפיטאל אריינגעפירט, איז זיין ווינקל אין סוטערינע[2] נישט לידיק געבליבן — עס האבן דערויף צען זיינס גלייכן דערווארט און צווישן זיך דעם ווינקל אין פלוס[3] ליציטירט. ווען מען האט'ן פון שפיטאלבעט אין טויטנשטיבל אריינגעטראגן, האבן אויפן בעט צוואנציק ארעמע קראנקע געווארט... ווען ער איז ארויס פון טויטנשטיבל — האט מען צוואנציק הרוגים פון אונטער אן איינגעפאלענעם הויז געבראכט — — ווער ווייסט, ווי לאנג ער וועט רויק ווינען אין קבר? ווער ווייסט, וויפל עס ווארטן שוין אויף דעם שטיקל פלאץ...

שטיל געבוירן, שטיל געלעבט, שטיל געשטארבן און נאך שטילער באגראבן — — — — — — — — — — — — — — —

[2] קעלער. — [3] (לאטיין) מער ווי דערוואַרט, איינס און צוויי.

BONTSHE SHVAYG

Here on earth the death of Bontshe Shvayg made no impression. Try asking who Bontshe was, how he lived, what he died of (Did his heart give out? Did he drop from exhaustion? Did he break his back beneath too heavy a load?), and no one can give you an answer. For all you know, he might have starved to death.

The death of a tram horse would have caused more excitement. It would have been written up in the papers; hundreds of people would have flocked to see the carcass, or even the place where it lay. But that's only because horses are scarcer than people. Billions of people!

Bontshe lived and died in silence. Like a shadow he passed through this world.

No wine was drunk at Bontshe's circumcision, no glasses clinked in a toast; no speech to show off his knowledge was given at his bar mitzva. He lived like a grain of gray sand at the edge of the sea, beside millions of other grains. No one noticed when the wind whirled him off and carried him to the far shore.

While Bontshe lived, his feet left no tracks in the mud; when he died, the wind blew away the wooden sign marking his grave. The gravedigger's wife found it some distance away and used it to boil potatoes. Do you think that three days after Bontshe was dead anyone knew where he lay? There was not even a gravestone for a future antiquarian to unearth and mouth the name of Bontshe Shvayg one last time.

A shadow! No mind, no heart, preserved his image. Nothing remained of him at all. Not a trace. Alone he lived and alone he died.

Were not humanity so noisy, someone might have heard Bontshe's bones as they cracked beneath their burden. Were the world in less of a hurry, someone might have noticed that Bontshe, a fellow member of the human race, had in his lifetime two lifeless eyes, a pair of sinkholes for cheeks, and, even when no weight bent his back, a head bowed to the ground as if searching for his own grave.

Were men as rare as horses, someone would surely have wondered where he disappeared to.

When Bontshe was brought to the hospital, the corner of the cellar he had called his home did not remain vacant, because ten men bid for it at once; when he was taken from the hospital ward to the morgue, twenty sick paupers were candidates for his bed; when he was carried out of the morgue, forty men killed in the fall of a building were carried in. Think of how many others are waiting to share his plot of earth with him and well may you wonder how long he will rest there in peace.

He was born in silence. He lived in silence. He died in silence. And he was buried in a silence greater yet.

נאָר נישט אַזוי איז געווען אויף יענער וועלט! דאָרטן האָט באָנטשעס טויט אַ גרויסן איינדרוק געמאַכט.

דער גרויסער שופר פֿון משיחס צייטן האָט געקלונגען אין אַלע זיבן הימלען: באָנטשע שווייג איז נפֿטר געוואָרן! די גרעסטע מלאָכים מיט די ברייטסטע פֿליגל זײַנען געפֿלויגן און איינער האָט דעם אַנדערן איבערגעגעבן: באָנטשע איז נתבקש געוואָרן בישיבֿה של מעלה! אין גן־עדן איז אַ רעש, אַ שמחה, אַ געוודער: „באָנטשע שווייג! אַ שפּאַס, באָנטשע שווייג!!!"

יונגע מלאָכימלעך מיט בריליאַנטענע אייגעלעך, גאָלדענע דראָט־אַרבעטנדיקע פֿליגעלעך און זילבערנע פּאַנטאָפֿעלעך זײַנען באָנטשען אַנטקעגנגעפֿלויגן מיט שמחה. דער גערויש פֿון די פֿליגל, דאָס קלאַפּן פֿון די פּאַנטאָפֿעלעך און דאָס פֿריילעכע לאַכן פֿון די יונגע פֿרישע, רויזיקע מײַלעכלעך האָט פֿאַרפֿולט אַלע הימלען. און איז צוגעקומען ביז צום כּסא הכּבֿוד, און גאָט אַליין האָט אויך שוין געוווּסט, אַז באָנטשע שווייג קומט.

אבֿרהם אָבֿינו האָט זיך אין טויער פֿון הימל געשטעלט, די רעכטע האַנט אויסגעשטרעקט צום ברייטן שלום עליכם און אַ זיסער שמייכל שײַנט אַזוי העל אויף זײַן אַלטן פּנים.

וואָס רעדלט אַזוי אין הימל? דאָס האָבן צוויי מלאָכים אין גן־עדן אַרײַן פֿאַר באָנטשעס וועגן אַ גינגאָלדענעם פֿאָטערשטול אויף רעדלעך געפֿירט.

וואָס האָט אַזוי העל געבליצט? דאָס האָט מען דורכגעפֿירט אַ גאָלדענע קרוין מיט די טײַערסטע שטיינער געזעצט. אַלץ פֿאַר באָנטשען!

— נאָך פֿאַר׳ן פּסק פֿון בית־דין של מעלה? — פֿרעגן די צדיקים פֿאַרוווּנדערט און נישט גאָר אָן קנאה.

— אָ! — ענטפֿערן די מלאָכים — דאָס וועט זײַן אַ פּראָסטע פּוסטע פֿאָרמע! קעגן באָנטשע שווייג וועט אַפֿילו דער קטיגור קיין וואָרט אין מויל נישט געפֿינען! די „דיעלע"[4] וועט דויערן פֿינף מינוט.

— איר שפּילט זיך מיט באָנטשע שווייג?

*

אַז די מלאָכימלעך האָבן באָנטשען געכאַפּט אין דער לופֿט און אָפּגעשפּילט אים אַ זמר; אַז אבֿרהם אָבֿינו האָט אים ווי אַן אַלטן קאַמעראַד די האַנט געשאָקלט; אַז ער האָט געהערט, אַז זײַן שטול איז גרייט אין גן־עדן; אַז אויף זײַן קאָפּ וואַרט אַ קרוין; אַז אין בית־דין של מעלה וועט מען איבער אים קיין וואָרט נישט רײדן — האָט באָנטשע, גלײַך ווי אויף יענער וועלט, געשוויגן פֿאַר שרעק. עס איז אים דאָס האַרץ אַנטגאַנגען! ער איז זיכער, אַז דאָס מוז זײַן אַ חלום אָדער אַ פּראָסטער טעות.

ער איז צו בײדע געוווינט. נישט איין מאָל האָט אים אויף יענער וועלט זיך געחלומט, אַז ער קלײַבט געלט אויף דער פּאָדלאָגע: גאַנצע אוצרות ליגן... און אויפֿגעכאַפּט האָט ער זיך נאָך אַ גרעסערער קבצן ווי נעכטן... נישט איין מאָל האָט אים עמעץ בטעות צוגעשמייכלט, אַ גוט וואָרט געזאָגט און איבערגעדרייט זיך און אויסגעשפּיגן...

— מײַן מזל — טראַכט ער — איז שוין אַזוי!

און ער האָט מורא די אויגן אויפֿצוהייבן, דער חלום זאָל נישט פֿאַרשווינדן; ער זאָל זיך נישט אויפֿכאַפּן ערגעץ אין אַ הייל צווישן שלאַנגען און עקדישן; ער האָט מורא פֿון מויל אַ קלאַנג אַרויסצולאָזן, מיט אַ גליד אַ ריר צו טאָן — מען זאָל אים נישט דערקענען און אַוועקשלײַדערן אויף כּף־הקלע...

ער ציטערט און הערט נישט די מלאָכימס קאָמפּלימענטן, זעט נישט זייער טאַנצן אַרום אים, ער ענטפֿערט נישט אבֿרהם אָבֿינו אויפֿן האַרצלעכן שלום עליכם און — געפֿירט צום בית־דין של מעלה — זאָגט ער אים קיין גוט־מאָרגן נישט...

אויסער זיך איז ער פֿאַר שרעק.

[4] (רוס׳) פּראָצעס.

But that's not how it was in the other world. There Bontshe's death was an occasion.

A blast of the Messiah's horn sounded in all seven heavens "Bontshe Shvavg has passed away! Bontshe has been summoned to his Maker!" the most exalted angels with the brightest wings informed each other in midflight. A joyous din broke out in paradise: "Bontshe Shvavg—it doesn't happen every day!"

Young, silver-booted cherubs with diamond-bright eyes and gold-filigreed wings ran gaily to greet Bontshe when he came. The flapping of their wings, the patter of their boots, and the merry ripple of laughter from their fresh, rosy mouths echoed through the heavens as far as the mercy seat, where God Himself soon knew that Bontshe Shvavg was on his way.

At the gates of heaven stood Father Abraham, his right hand outstretched in cordial welcome and the most radiant of smiles on his old face.

But what was that sound?

It was two angels wheeling a golden chair into paradise for Bontshe to sit on.

And what was that flash?

It was a gold crown set with gleaming jewels. All for Bontshe!

"What, before the Heavenly Tribunal has even handed down its verdict?" marveled the saints, not without envy.

"Ah!" answered the angels. "Everyone knows that's only a formality. The prosecution doesn't have a leg to stand on. The whole business will be over in five minutes. You're not dealing with just anyone, you know!"

When the cherubs raised Bontshe on high and sounded a heavenly fanfare, when Father Abraham reached out to shake his hand like an old friend, when Bontshe heard that a gold crown and chair awaited him in paradise and that the heavenly prosecutor had no case to present, he behaved exactly as he would have in this world—that is, he was too frightened to speak. His heart skipped a beat. He was sure it must be either a dream or a mistake.

He was accustomed to both. More than once in this world of ours he had dreamed of finding gold in the street, whole treasure chests of it, only to awake as great a beggar as before. More than once some passerby had smiled or said hello only to turn aside in disgust upon realizing his error.

That's how my luck is, Bontshe thought.

He was afraid that if he opened his eyes the dream would vanish and he would find himself in a dark cave full of vermin. He was afraid that if he uttered a sound or moved a limb he would be recognized at once and whisked away by the devil.

He was trembling so hard that he did not hear the cherubs sing

און זײַן שרעק איז נאָך גרעסער געוואָרן, אַז ער האָט נישט ווילנדיק דערזען די פּאָדלאָגע פֿון בית־דין של מעלה. סאַמע אַלבאַסטער מיט בריליאַנטן! „אויף אַזאַ פּאָדלאָגע שטייען מײַנע פֿיס!״ — ער ווערט אין גאַנצן פֿאַרשטאַרט. „ווער ווייסט, וועלכן גביר, וועלכן רב, וועלכן צדיק מען מיינט... ער וועט קומען — וועט זײַן מײַן פֿינצטערער סוף!״

פֿאַר שרעק האָט ער אַפֿילו נישט געהערט, ווי דער פּרעזעס האָט בפֿירוש אויסגערופֿן: „די דיעלע פֿון באָנטשע שווײַג!״ און דערלאַנגענדיק דעם מליץ־יושר די אַקטן, געזאָגט: „לייען, נאָר בקיצור!״

מיט באָנטשען דרייט זיך דער גאַנצער סאַלאָן. עס רויִשט אים אין די אויערן. אינעם גערויש הערט ער דאָך אַלע מאָל שאַרפֿער און שאַרפֿער דעם מלאך־מליצס זיסן קול ווי אַ פֿידל:

— זײַן נאָמען — הערט ער — האָט אים געפּאַסט ווי צו אַ שלאַנקן לײַב אַ קלייד פֿון אַן אַרטיסט אַ שנײַדערס האַנט.

— וואָס רעדט ער? — פֿרעגט זיך באָנטשע און ער הערט ווי אַן אומגעדולדיקער קול האַקט־איבער און זאָגט:

— נאָר אָן משלים!

— ער האָט זיך קיין מאָל — הייבט ווײַטער אָן דער מליץ־יושר — אויף קיינעם נישט געקלאָגט, נישט אויף גאָט, נישט אויף לײַט. אין זײַן אויג האָט קיין מאָל נישט אויפֿגעפֿלאַמט קיין פֿונק פֿון האַס. ער האָט עס קיין מאָל נישט אויפֿגעהויבן מיט אַ פּרעטענזיע צום הימל.

באָנטשע פֿאַרשטייט ווײַטער נישט אַ וואָרט און דאָס האַרטע קול שלאָגט ווײַטער איבער:

— אָן רעטאָריק!

— איוב האָט נישט אויסגעהאַלטן. ער איז אומגליקלעכער געווען — —

— פֿאַקטן, טרוקענע פֿאַקטן! — רופֿט נאָך אומגעדולדיקער דער פּרעזעס.

— צו אַכט טעג האָט מען אים מל געווען —

— נאָר אָן רעאַליזם!

— אַ מוהל אַ פּושער האָט דאָס בלוט נישט פֿאַרהאַלטן...

— ווײַטער!

— ער האָט אַלץ געשוויגן — פֿירט ווײַטער דער מליץ־יושר — אַפֿילו ווען די מוטער איז אים געשטאָרבן און ער האָט צו דרײַצן יאָר אַ שטיפֿמאַמע באַקומען... אַ שטיפֿמאַמע אַ שלאַנג, אַ מרשעת...

— מיינט מען דאָך אפֿשר פֿאָרט מיך? — טראַכט באָנטשע.

— אָן אינסינואַציעס אויף דריטע פּערזאָנען! — בייזערט זיך דער פּרעזעס.

— זי פֿלעגט אים קאַרגן דעם ביסן... אייערנעכטיק פֿאַרשימלט ברויט... האַרפֿלאַקס פֿאַר פֿליש... און זי האָט קאַווע מיט סמעטענע געטרונקען...

— צו דער זאַך! — שרײַט דער פּרעזעס.

— זי האָט פֿאַר דאָס קיין נעגל נישט געקאַרגט און זײַן ברוין־און־בלויער לײַב פֿלעגט אַרויסקוקן דורך אַלע לעכער פֿון זײַנע פֿאַרשימלט־צעריסענע קליידער... ווינטער אין די גרעסטע פֿרעסט האָט ער איר באָרוועס אויפֿן הויף האָלץ געהאַקט און די הענט זײַנען צו יונג און צו שוואַך געווען, די קלעצלעך צו דיק, די האַק צו שטומפּיק... נישט איין מאָל האָט ער זיך די פֿיס אָפּגעפֿרוירן, נאָר געשוויגן האָט ער, אַפֿילו זיך פֿאַרן פֿאָטער...

— פֿאַרן שיכּור! — לאַכט־אָרײַן דער קטיגור און באָנטשען ווערט קאַלט אין אַלע אבֿרים.

— נישט געקלאָגט! — ענדיקט דער מליץ־יושר דעם זאַץ.

— און שטענדיק עלנט — פֿירט ער ווײַטער — קיין חבֿר, קיין תּלמוד תּורה, קיין חדר... קיין גאַנץ בגד... קיין פֿרײַע מינוט...

— פֿאַקטן! — רופֿט ווײַטער דער פּרעזעס.

— ער האָט געשוויגן אַפֿילו שפּעטער, ווען דער פֿאָטער האָט'ן שיכּורערהייט אַ מאָל אָנגעכאַפּט בײַ די האָר און אין מיטן אַ שנייִענדיקער ווינטערנאַכט אַרויסגעוואָרפֿן פֿון שטוב. ער האָט זיך שטיל אויפֿגעהויבן פֿון שניי און אַנטלאָפֿן, ווו די אויגן האָבן אים געטראָגן...

his praises or see them dance around him. He did not return Father Abraham's hearty greeting or bid the Heavenly Tribunal good day when he was ushered before it.

He was scared out of his wits.

His fright, moreover, grew even greater when his eyes fell involuntarily on the floor of the courtroom. It was solid alabaster inlaid with diamonds! Just look where I'm standing, he thought, too paralyzed to move. Who knows what rich Jew or rabbi they've mixed me up with? In a minute he'll arrive, and that will be the end of me!

He was too frightened to hear the presiding judge call out, "The case of Bontshe Shvayg!" adding as he handed Bontshe's file to the defense counsel, "You have the floor, but be quick!"

The whole courtroom seemed to revolve around him. There was a buzzing in his ears. Gradually, he began to make out the counsel's voice, as sweet as a violin:

"The name of Bontshe Shvayg, Bontshe the Silent," the counsel was saying, "fit him like a tailored suit."

What is he talking about? wondered Bontshe just as the judge remarked impatiently:

"No poetry, please!"

"Not once in his whole life," the counsel for the defense went on, "did he complain to God or to man. Not once did he feel a drop of anger or cast an accusing glance at heaven."

Bontshe still understood nothing. Again the brusque voice interrupted:

"You can skip the rhetoric too!"

"Even Job broke down in the end, whereas this man, who suffered even more—"

"Stick to the facts!" warned the bench.

"At the age of eight days his circumcision was botched by a bungler—"

"That doesn't mean the gory details!"

"—who couldn't even staunch the blood."

"Proceed!"

"He bore it all in silence," continued the counsel for the defense. "Even when, at the age of thirteen, his mother died and her place was taken by a stepmother with the heart of a snake—"

That does sound like me, marveled Bontshe.

"No hearsay evidence!" snapped the judge.

"She scrimped on his food. She fed him moldy bread and gristle while she herself drank coffee with cream in it—"

"Get to the point!"

"She didn't spare him her fingernails, though. His black-and-blue marks showed through the holes in the old rags she dressed him in. She made him chop wood for her on the coldest days of winter, standing barefoot in the yard. He was too young and weak to wield the ax, which was too dull to cut the wood, which was too thick to be cut. He wrenched his arms and froze his feet more times than you can count. But still he kept silent, even before his own father—"

"His father? A drunk!" laughed the prosecutor, sending a chill down Bontshe's spine.

"—he never complained," continued the defense counsel. "He hadn't a soul to turn to. No friends, no schoolmates, no school . . . not one whole item of clothing . . . not a free second of time—"

"The facts!" repeated the bench.

"He even kept silent when his father, in a drunken fit, took him by the neck one snowy winter night and threw him out of the house. He picked himself out of the snow without a peep and followed his feet where they took him. At no time did he ever say a word. Even when half-dead from hunger, he never begged except with his eyes.

אויפן גאנצן וועג האט ער געשוויגן... ביים גרעסטן הונגער האט ער נאר מיט די אויגן געבעטלט!

ערשט אין א שווינדלענדיקער, נאסער פרילינגנאכט איז ער אין א גרויסער שטאט אריינגעקומען; ער איז אריין ווי א טראפן אין ים און דאך האט ער די אייגענע נאכט אין ארעסט פארבראכט... ער האט געשוויגן, נישט געפרעגט: פאר וואס? פאר ווען? ער איז ארויס און די שווערסטע ארבעט געזוכט. נאר ער האט געשוויגן!

שווערער פאר דער ארבעט איז געווען זי צו געפינען — ער האט געשוויגן!

באדנדיק זיך אין קאלטן שווייס, צוזאמענגעדריקט אונטער דער שווערסטער לאסט, ביים גרעסטן קראמף אין לידיקן מאגן — האט ער געשוויגן!

באשפריצט פון פרעמדער בלאטע, באשפיגן פון פרעמדע מיי־לער, געיאגט פון טראטוארן מיט דער שווערסטער לאסט אראפ אין גאסן צווישן דראזשקעס[5], קארעטן און טראמווייען, קוקנדיק יעדע מינוט דעם טויט אין די אויגן אריין — האט ער געשוויגן!

ער האט קיין מאל נישט איבערגערעכנט, וויפל פוד לאסט עס קומט־אויס אויף א גראשן, וויפל מאל ער איז געפאלן ביי יעדן גאנג פאר א דרייער, וויפל מאל ער האט שיער נישט די

[5] (פויל) שטאטישער וואגן פאר 2 ביז 5 פאסאזשירן.

נשמה אויסגעשפיגן, מאנענדיק זיין פארדינסט; ער האט נישט גערע־כנט, נישט דיין, נישט יענעמס מזל, נאר געשוויגן!

זיין אייגן פארדינסט האט ער אויך נישט הויך געמאנט. ווי א בעטלער האט ער זיך ביי דער טיר געשטעלט און אין די אויגן האט זיך א הינטישע בקשה געמאלט. „קום שפעטער" — און ער איז פארשוונדן שטיל, ווי א שאטן, כדי שפעטער נאך שטילער אויסצובעטלען זיין פארדינסט.

ער האט אפילו געשוויגן, ווען מען פלעגט אים אפרייסן פון זיין פארדינסט אדער אריינטוארפן א פאלשע מטבע...

ער האט אלץ געשוויגן...

— מיינט מען דאך טאקע מיך! — טרייסט זיך באנטשע.

*

— איין מאל — פירט ווייטער דער מליץ־יושר נאך א טרונק וואסער — איז אין זיין לעבן אן ענדערונג געשען... עס איז דורכ־געפלויגן א קאטש אויף גומענע רעדער מיט צעפלאשעטע פערד... דער שמייסער איז שוין לאנג פון ווייטנס געלעגן מיט א צעשפאל־טענעם קאפ אויפן ברוק... פון די דערשראקענע פערדס מיילער שפריצט דער שוים; פון אונטער די פאדקאוועס יאגן זיך פונקען; די אויגן בלישטשען ווי ברענענדיקע שטורקאצן אין א פינצטערער נאכט — און אין קאטש זיצט, נישט טויט, נישט לעבעדיק, א מענטש.

און באנטשע האט די פערד פארהאלטן!

און דער געראטעוועטער איז געווען א ייד א בעל־צדקה און האט באנטשען די טובה נישט פארגעסן.

ער האט אים דעם געהרגעטנס בייטש איבערגעגעבן; באנטשע איז א שמייסער געווארן. נאך מער — ער האט אים חתונה געמאכט. נאך מער — — ער האט אים אפילו מיט א קינד פארזארגט...

און באנטשע האט אלץ געשוויגן!

— מיך מיינט מען, מיך! — באפעסטיקט זיך באנטשע אין

דער דעה און האט דאך נישט די העזה אן אויג צוווארפן אויפן בית־דין של מעלה...

ער הערט זיך ווייטער איין צום מלאך־מליץ:

ער האט געשוויגן, אפילו ווען זיין בעל־טובה האט אין קורצן באנקראטירט און אים זיין לוין נישט באצאלט...

ער האט געשוויגן, אפילו ווען דאס ווייב איז פון אים אנטלאפן און איבערגעלאזט אים א קינד פון דער ברוסט...

ער האט געשוויגן אפילו מיט פופצן יאר שפעטער, ווען דאס קינד איז אויפגעוואקסן און גענוג שטארק געווען — באנטשען ארויסצוווארפן פון שטוב...

— מיך מיינט מען, מיך! — פרייט זיך באנטשע.

*

"At last, one dizzy, wet spring evening, he arrived in a great city. He vanished in it like a drop of water in the sea, though not before spending his first night in jail for vagrancy. And still he kept silent, never asking why or how long. He worked at the meanest jobs and said nothing. And don't think it was easy to find them.

"Drenched in his own sweat, doubled over beneath more than a man can carry, his stomach gnawed by hunger, he kept silent!

"Spattered with the mud of city streets, spat on by unknown strangers, driven from the sidewalk to stagger in the gutter with his load beside carriages, wagons, and tram cars, looking death in the eye every minute, he kept silent!

"He never reckoned how many tons he had to carry for each ruble; he kept no track of how often he stumbled and fell; he didn't count the times he had to sweat blood to be paid. Never once did he stop to ask himself why fate was kinder to others. He kept silent!

"He never even raised his voice to demand his meager wage. Like a beggar he stood in doorways, glancing up as humbly as a dog at its master. "Come back later!" he would be told—and like a shadow he was gone, coming back later to beg again for what was his.

"He said nothing when cheated, nothing when paid with bad money.

"He kept silent!"

Why, perhaps they mean me after all, thought Bontshe, taking heart.

"Once," continued the counsel for the defense after a sip of water, "things seemed about to look up. A droshky raced by Bontshe pulled by runaway horses, its coachman thrown senseless on the cobblestones, his skull split wide open. The frightened horses foamed at the mouth, sparks shot from under their hooves, their eyes glittered like torches on a dark night—and in his seat cringed a passenger, more dead than alive.

"And it was Bontshe who stopped the horses!

"The rescued passenger was a generous Jew who rewarded Bontshe for his deed. He handed him the dead driver's whip and made him a coachman, found him a wife and made him a wedding too, and was even thoughtful enough to provide him with a baby boy.

"And Bontshe kept silent!"

It certainly sounds like me, thought Bontshe, almost convinced, though he still did not dare look up at the tribunal. He listened as the counsel went on:

"He kept silent when his benefactor went bankrupt without giving him a day's pay. He kept silent when his wife ran off and left him with the little infant. And fifteen years later, when the boy was strong enough to throw his father into the street, Bontshe kept silent then too!"

It's me, all right! decided Bontshe happily.

— ער האט אפילו געשוויגן — הייבט־אן ווייכער און טרויעריקער דער מלאך־מליץ — ווען דער אייגענער בעל־טובה האט זיך מיט אלע אויסגעגליכן. נאר אים קיין גראשן שכירות נישט צוריקגעבן, און אפילו דעמאלט, ווען ער איז באנטשען (ווייטער פארנדיק אויף א קאטש מיט גומענע רעדער און פערד ווי לייבן) איבערגעפארן...

ער האט אלץ געשוויגן! ער האט אפילו דער פאליציי נישט געזאגט, ווער עס האט אים צו רעכט געמאכט...

*

ער האט געשוויגן אפילו אין שפיטאל, וווּ מען מעג שוין שרייען!

ער האט געשוויגן, אפילו ווען דער דאקטער האט — אן פופצן קאפיקעס — נישט געוואלט צוגיין צו זיין בעט און דער ווערטער — אן פינף קאפיקעס — טוישן אים די וועש...

ער האט געשוויגן ביים גוססן — ער האט געשוויגן ביים שטארבן...

קיין ווארט קעגן גאט, קיין ווארט קעגן לייט!

— דיקסי!

*

באנטשע הייבט־אן ווייטער צו ציטערן אויפן גאנצן לייב. ער ווייסט, אז נאכן מליץ־יושר גייט דער קטיגור. ווער ווייסט, וואס דער וועט זאגן! באנטשע אליין האט זיין לעבן נישט געדענקט. נאך אויף יענער וועלט האט ער יעדע מינוט די פריערדיקע פארגעסן... דער מלאך־מליץ האט אים אלץ דערמאנט... ווער ווייסט, וואס דער קטיגור וועט אים דערמאנען!

— רבותי! — הייבט־אן א שארף־שטעכנדיק־ברענדיקער קול — נאר ער האקט־אפ —

— רבותי! — הייבט ער נאך א מאל אן, נאר ווייכער און האקט ווייטער אפ.

ענדלעך הערט זיך, פון דעם אייגענעם האלדז ארויס, כמעט א ווייך קול:

— רבותי! ער האט געשוויגן! וועל איך אויך שווייגן!

עס ווערט שטיל — און פון פארנט הערט זיך א נייע, ווייכע, ציטערדיקע שטימע:

— באנטשע, מיין קינד באנטשע! — רופט זי אים ווי א הארפע... — מיין הארציק קינד באנטשע!

אין באנטשען צעווינט זיך דאס הארץ... ער וואלט שוין אצינד די אויגן געעפנט, נאר זיי זיינען פארפינצטערט פון טרערן... עס איז אים אזוי זיס־וויינענדיק קיין מאל נישט געווען... „מיין קינד", „מיין באנטשע" — זינט די מוטער איז געשטארבן האט ער אזא קול און אזוינע ווערטער נישט געהערט...

— מיין קינד! — פירט ווייטער דער אב־בית־דין — דו האסט אלץ געליטן און געשוויגן! עס איז נישטא קיין גאנץ גליד, קיין גאנץביינדל אין דיין לייב אן א וווּנד, אן א בלוטיקן ארט. עס איז נישטא קיין איין באהאלטן ארט אין דיין נשמה, ווו עס זאל נישט בלוטן... און דו האסט אלץ געשוויגן... דארט האט מען זיך נישט פארשטאנען דערויף. דו אליין האסט גאר אפשר נישט געווסט, אז דו קאנסט שרייען, און אז פון דיין געשריי קאנען יריחוס מויערן ציטערן און איינפאלן... דו אליין האסט פון דיין פארשלאפענעם כח נישט געווסט... אויף יענער וועלט האט מען דיין שווייגן נישט באלוינט, נאר דארט איז דער עולם השקר, דא אויפן עולם אמת וועסטו דו דיין לוין באקומען! דיך וועט דאס בית־דין של־מעלה נישט משפטן, דיך וועט עס נישט פסקנען, דיר וועט עס קיין חלק נישט אויס־ און נישט אפטיילן: נעם דיר, וואס דו ווילסט! אלץ איז דיין!

באנטשע הייבט דאס ערשטע מאל די אויגן אויף. ער ווערט ווי פארבלענדט פון דעם ליכט פון אלע זייטן. אלץ בלאנקט, אלץ בלישטשעט, פון אלעם יאגן שטראלן: פון די ווענט, פון די כלים, פון די מלאכים, פון די דיינים! סאמע ענגלען[6]!

"He even kept silent in the hospital, the one place where a man can scream.

"He kept silent when the doctor would not examine him without half a ruble in advance and when the orderly wanted five kopecks to change his dirty sheets. He kept silent as he lay dying. He kept silent when he died. Not one word against God. Not one word against man.

"The defense rests!"

Once again Bontshe trembled all over. He knew that the defense was followed by the prosecution. Who could tell what the prosecutor might say? Bontshe himself hardly remembered his own life. Back on earth each minute had obliterated the one before. The counsel for the defense had reminded him of many forgotten things: what might he learn from the prosecution?

"Gentlemen!" The voice of the prosecutor was sharp and piercing. At once, however, it broke off.

"Gentlemen . . ." it resumed, although more softly, only to break off again.

When it spoke a third time, it was almost tender. "Gentlemen," it said. "*He* kept silent. I will do the same."

There was a hush. Then, from the bench, another voice spoke tenderly, tremulously, too. "Bontshe, Bontshe, my child," it said in harplike tones. "My own dearest Bontshe!"

Bontshe felt a lump in his throat. He wanted to open his eyes at last, but his tears had sealed them shut. Never had he known that tears could be so sweet. "My child"; "my Bontshe"—not once since the death of his mother had he been spoken to like that.

"My child," continued the judge, "you have suffered all in silence. There is not an unbroken bone in your body, not a corner of your soul that has not bled. And you have kept silent.

"There, in the world below, no one appreciated you. You yourself never knew that had you cried out but once, you could have brought down the walls of Jericho. You never knew what powers lay within you.

"There, in the World of Deceit, your silence went unrewarded. Here, in the World of Truth, it will be given its full due.

"The Heavenly Tribunal can pass no judgment on you. It is not for us to determine your portion of paradise. Take what you want! It is yours, all yours!"

Bontshe looked up for the first time. His eyes were blinded by the rays of light that streamed at him from all over. Everything glittered, glistened, blazed with light: the walls, the benches, the angels, the judges. So many angels!

He cast his dazed eyes down again. "Truly?" he asked, happy but abashed.

"Why, of course!" the judge said. "Of course! I tell you, it's all yours. All heaven belongs to you. Ask for anything you wish; you can choose what you like."

"Truly?" asked Bontshe again, a bit surer of himself.

"Truly! Truly! Truly!" clamored the heavenly host.

"Well, then," smiled Bontshe, "what I'd like most of all is a warm roll with fresh butter every morning."

The judges and angels hung their heads in shame. The prosecutor laughed.

1894 (translated by Hillel Halkin)

ער לאָזט די מידע אויגן אַראָפּ.

— טאַקע! — פֿרעגט ער מסופק און פֿאַרשעמט.

— זיכער! — ענטפֿערט פֿעסט דער אַב־בית־דין — זיכער. זאָג איך דיר, אַז אַלץ איז דײַנס. אַלץ אין הימל געהער צו דיר! קלײַב און נעם, וואָס דו ווילסט, דו נעמסט נאָר בײַ דיר אַליין!

— טאַקע! — פֿרעגט באָנטשע נאָך אַ מאָל, נאָר שוין מיט אַ זיכערן קול.

— טאַקע! טאַקע! טאַקע! — ענטפֿערט מען אים אויף זיכער פֿון אַלע זײַטן.

— נו, אויב אַזוי — שמייכלט באָנטשע — וויל איך טאַקע אַלע טאָג אין דער פֿרי אַ הייסע בולקע מיט פֿרישע פּוטער!

דיינים און מלאָכים האָבן אַראָפּגעלאָזט די קעפּ פֿאַרשעמט. דער קטיגור האָט זיך צעלאַכט.

1894

---

[6] מלאָכים.

אַרבעטער צייטונג (נ״י)

דעם [illegible], [illegible] 1894

[illegible] (1894)